

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Постанови Верховної Ради України
"Про утворення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України для
проведення розслідування фактів законності та ефективності заходів, що
вживаються органами державної влади та місцевого самоврядування для
проведення земельної децентралізації"

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Відповідно до статті 89 Конституції України Верховна Рада України для проведення розслідування з питань, що становлять суспільний інтерес, утворює тимчасові слідчі комісії, якщо за це проголосувала не менш як одна третина від конституційного складу Верховної Ради України.

Держава та територіальні громади володіють величезним активом земель, загальна площа яких вимірюється мільйонами гектарів.

27.05.2021 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин» № 1423-IX від 28.04.2021 р., який в рамках децентралізації передав з державної власності до комунальної власності територіальних громад значний обсяг земель. Це має сприяти розвитку місцевих громад і використання земельних ресурсів для потреб місцевого населення.

Проте при реалізації прийнятого Закону був виявлений цілий ряд проблем.

По-перше, виникають проблеми із межами територій територіальних громад та районів. Часто матеріали, на підставі яких ці межі встановлювались, не дають змогу визначити на місцевості, де саме проходять ці межі, і, отже, - де закінчується юрисдикція однієї територіальної громади, і розпочинається юрисдикція іншої. Такий стан справ створює невизначеність у питаннях:

визначення бюджету місцевого самоврядування, до якого буде сплачуватися плата за землю;

визначення органу місцевого самоврядування, який здійснює розпорядження землями комунальної власності, приймає рішення про встановлення та зміну цільового призначення земельних ділянок;

розроблення комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад та іншої містобудівної документації на місцевому рівні.

Також є значна кількість питань до використання земель комунальної власності. Так, із засобів масової інформації та в численних зверненнях до народних депутатів України зазначається, що в нашій державі залишається масова практика тіньової оренди земель сільськогосподарського призначення державної власності, що перебувають у постійному користуванні державних підприємств, установ, організацій. Велика кількість земельних ділянок, які перебувають у постійному користуванні державних підприємств, передані у користування приватним компаніям на підставі сумнівних договорів, які фактично є удаваними договорами оренди.

Немає чіткого розмежування лісових угідь із земельними ділянками сільськогосподарського призначення, які самозаліснились. Таким земельним ділянкам, у бідьшості випадків, не присвоєно кадастрові номери, вони обліковуються як неугіддя та використовуються без будь-яких правоустановчих документів. Багато земельних ділянок, що є лісами обліковані як землі сільськогосподарського призначення, а отже по них не сплачуюється в повному обсязі до бюджетів територіальних громад земельний податок та рентна плата. Також значна кількість земельних ділянок, які раніше були ріллею, перетворились у чагарники, потребують додаткових капіталовкладень для поновлення повноцінності земельного ресурсу.

Існує проблема використання земель водного фонду, коли через відсутність процедури передачі їх в оренду, ставки, що знаходяться за межами населених пунктів, використовуються без правоустановчих документів, або перетворились в болота і взагалі не використовуються.

Через те, що не встановлені чіткі межі громад, деякі земельні ділянки, такі як лісосмуги, пасовища, нездоби взагалі не обліковані. Через що втрачаються надходження до державного та місцевих бюджетів.

Також, однією з найбільш поширених форм тіньового використання земельного активу держави є самовільне зайняття земельних ділянок. Масове їх використання задля власної вигоди без жодних правових підстав призводить до зменшення бюджетних надходження. Експертні підрахунки оцінюють масштаб земельної корупції у сотні мільйонів доларів на рік.

Спостерігаються також масові випадки передачі в оренду земель державної власності на не вигідних для держави умовах, у тому числі з орендною платою, розмір якої є значно заниженим у порівнянні з ринковим.

При цьому поширення практик незаконного збагачення посадових осіб завдяки корупційним схемам з використанням земель державної власності доводять безліч фактів виявлених і правоохоронними органами. Очевидно, що це призводить до значних втрат доходів держави та сприяє підвищенню рівня корупції в державних підприємствах, які мають у користуванні землі державної власності, а також в органах виконавчої влади, які здійснюють розпорядження земельними ділянками державної власності.

Ураховуючи викладене, існує нагальна потреба у з'ясуванні реальної ситуації з реалізацією законних прав та інтересів територіальних громад при користуванні землями державної та комунальної власності в Україні та вивченні законності та ефективності використання земель державної та комунальної власності; а також напрацюванні якісних законодавчих ініціатив щодо усунення виявлених недоліків законодавства.

2. Цілі та завдання прийняття акта

Метою Тимчасової слідчої комісії є виявлення фактів незаконної та/або неефективної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування при проведенні земельної децентралізації, а також незаконного користування землями державної та комунальної власності.

3. Загальна характеристика та основні положення проекту акта

Проектом пропонується утворити Тимчасову слідчу комісію Верховної Ради України для проведення розслідування фактів законності та ефективності заходів, що вживаються органами державної влади та місцевого самоврядування для проведення земельної децентралізації.

Основними завданнями Тимчасової слідчої комісії пропонується визначити розслідування фактів:

наявності актуальних відомостей про межі територій територіальних громад в обсязі, що дозволяє відмежувати юрисдикцію однієї територіальної громади від іншої;

законності підстав передачі у власність та користування земель державної власності до набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин»;

законності та ефективності користування та розпорядження землями державної та комунальної власності, у тому числі переданими у комунальну власність відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин»;

законності підстав користування та розпорядження землями державної та комунальної власності;

повноти надходжень до бюджету плати за землю та інших податків, пов'язаних із користуванням землями сільськогосподарського призначення.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Прийняття Постанови не потребуватиме внесення змін до чинного законодавства України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень проекту акта не потребує додаткових фінансових витрат з Державного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків

Прийняття цієї Постанови забезпечить утворення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України для проведення розслідування фактів законності та ефективності заходів, що вживаються органами державної влади та місцевого самоврядування для проведення земельної децентралізації.



Продні депутати України

САС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Богданець Андрій Володимирович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B0400000071742F006D219000
Дійсний до: 09.02.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 364д9/1-2021/323794 від 20.10.2021



680368